

zullen rood gekleurd worden en het toneel zijn van een slachting zoals de wereld nog niet heeft gekend!' Nam hij aan dat de Nederlandse koloniale macht in Indië dan door Japan zou worden vernietigd? Dat is alleszins mogelijk – er waren velen die zo dachten.

Voor het gouvernement bleef hij een probleem vormen. In de lente van '41 liet van Starckenborgh hem meedelen dat hij naar Java zou kunnen terugkeren als hij daar in artikelen steun wilde verlenen aan het gouvernement; op dat aanbod ging hij niet in. Hij bleef dus tegenstander van het regime, ja hij werd gezien als iemand die, als Japan de handen naar Indië zou uitstrekken, zich heel wel als helper van de Japanners zou kunnen ontpoppen. 'De wijze waarop men dit gevaar trachtte te bezweren, was', aldus een der BB-ambtenaren in de streek van Benkoelen,

'de volgende: wanneer er slechte berichten van het Europese front kwamen, kon men een politieauto door de *kotta*¹ horen rijden. Deze ging dan naar het huis van Soekarno, die niets had gedaan doch potentieel gevaarlijk was. De politie nam Soekarno mee en sloot hem enige tijd in de politiekazerne op, totdat men de lucht weer wat geklaard achtte. Bij volgende slechte berichten herhaalden zich dergelijke taferelen.'²

★

Dat van Starckenborgh in de nieuwe situatie die door de bezetting van Nederland was ontstaan, zijn strakke beleidslijn: geen enkele concessie van wezenlijk belang aan de Indonesische nationalisten, niet doorbrak, werd door een minderheid onder de Europeanen als kortzichtig beschouwd en dezen achtten het vooral onjuist dat het gouvernement op geen enkele wijze reageerde op de eerder gememoreerde betuigingen van solidariteit en steun. Afgezien nog van het blad *Kritiek en Opbouw*, waarop wij later in dit hoofdstuk terugkomen, maakten vier op Java verschijnende Europese dagbladen zich tot tolk van deze opvattingen: het *Algemeen Indisch Dagblad*, het *Nieuws van de Dag*, de *Indische Courant* en *De Locomotief*. Laatstgenoemd blad, dat tot in het midden van de jaren '20 ingrijpende hervormingen in het Indische staatsbestel had bepleit, gaf begin juni '40 weer, wat naar zijn mening de reacties in de Indonesische samenleving waren op het immobilisme van het gouvernement: 'Wij

¹ Het centrum. ² L. G. M. Jaquet: *Aflossing van de wacht*, p. 24.